ĢENERĀLADVOKĀTA ANTONIO TICANO [*ANTONIO TIZZANO*] SECINĀJUMI,

sniegti 2005. gada 17. novembrī [1]

1. Ar 2003. gada 3. decembra spriedumu lietā T-208/01 *Volkswagen*/Komisija (*Recueil*, II-5141. lpp.; turpmāk tekstā — "apstrīdētais spriedums") Eiropas Kopienu Pirmās instances tiesa saskaņā ar EKL 81. pantā paredzēto procedūru atcēla Komisijas 2001. gada 29. jūnija lēmumu 2001/711/EK [2] (turpmāk tekstā — "apstrīdētais lēmums"), kas uzlika sodu *Volkswagen* par to, ka tā ir noslēgusi ar Vācijas izplatītāju tīklam piederošiem koncesionāriem aizliegtu vienošanos par *Passat* modeļa automašīnu pārdošanas cenu noteikšanu. Eiropas Kopienu Komisija šobrīd lūdz Tiesu atcelt šo spriedumu.

I — Fakti un process

A — *Prāvas rašanās fakti*

2. Apstrīdētajā spriedumā prāvas rašanās fakti ir aprakstīti šādi:

"1. *Volkswagen AG* (turpmāk tekstā — "*Volkswagen*" vai prasītāja) ir holdinga sabiedrība un lielākais *Volkswagen* grupas uzņēmums, kas darbojas autobūves nozarē. Prasītājas ražotās automašīnas Kopienā pārdod koncesionāri, ar kuriem prasītāja ir noslēgusi koncesijas līgumu selektīvas un ekskluzīvas izplatīšanas sistēmas ietvaros.

2. Atbilstoši koncesijas līguma 4. panta 1. punktam 1995. gada septembra un 1998. gada janvāra redakcijā *Volkswagen* koncesionāriem piešķir tiesības līgumā noteiktajā teritorijā īstenot piegādes un garantijas apkalpošanas programmas. Koncesionārs no savas puses uzņemas intensīvi veicināt pārdošanu un garantijas apkalpošanu tam piešķirtajā teritorijā un optimāli izmantot tirgus potenciālu. Atbilstoši koncesijas līguma 2. panta 6. punktam (1989. gada janvāra redakcijā) vai 1. punktam (1995. gada septembra un 1998. gada janvāra redakcijā) koncesionārs uzņemas "aizsargāt [*Volkswagen*] intereses, *Volkswagen* izplatītāju organizācijas intereses un *Volkswagen* preču zīmi un visiem iespējamiem līdzekļiem nodrošināt [pārdošanas] veicināšanu". Līgumā ir arī

1 — Oriģinālvaloda — itāļu.

2 — 2001. gada 21. jūnija Lēmuma 2001/711/EK par procedūru atbilstoši EKL 81. pantam (Lieta *COMP/F-2/36.693 — Volkswagen*) (OV L 262, 14. lpp.).

noteikts, ka "šajā nolūkā koncesionārs ievēros visas prasības attiecībā uz līguma izpildi, kas saistās ar jaunu *Volkswagen* automašīnu izplatīšanu, apgādi ar rezerves daļām, garantijas apkalpošanu, pārdošanas veicināšanu, reklāmu un apmācību, kā arī dažādu *Volkswagen* darījumu jomu kvalitātes nodrošināšanu". Visbeidzot, atbilstoši koncesijas līguma 8. panta 1. punktam "[*Volkswagen*] iesaka cenas, kas nav saistošas, nosakot galējo cenu un atlaides".

B — *Apstrīdētais lēmums*

3. Pēc automašīnu pircēja sūdzības Komisija uzsāka administratīvu pārbaudi, lai konstatētu iespējamos EKL 81. panta 1. punkta pārkāpumus saistībā ar pārdošanas cenu noteikšanu *Volkswagen Passat* modeļiem Vācijā. Pēc pārbaudes Komisija pieņēma apstrīdēto lēmumu, kurā tā:

— atzina, ka *Volkswagen* ir pārkāpusi EKL 81. panta 1. punktu ar to, ka "tā ir noteikusi *Volkswagen Passat* modeļa pārdošanas cenas, pieprasot no saviem līgumiskajiem koncesionāriem Vācijā šī modeļa pārdošanas laikā nesniegt atlaides klientiem vai sniegt tikai ierobežotas atlaides" (1. pants);

— uzlika *Volkswagen* naudas sodu EUR 30,96 miljonu apmērā (2. pants).

4. Lēmuma pamatojumā Komisija centās pierādīt, ka: i) *Volkswagen* bija noslēgusi nolīgumu ar Vācijas izplatīšanas tīkla koncesionāriem par *Passat* modeļu automašīnu pārdošanas cenām (56.–69. punkts); ii) ka šī nolīguma mērķis bija konkurences ierobežošana (70.–74. punkts); iii) ka tas bija nopietns kaitējums tirdzniecībai starp dalībvalstīm (81.–91. punkts) un iv) ka uz apstrīdēto nolīgumu nevarēja attiecināt individuālo atbrīvojumu vai atbrīvojumu atbilstoši kategorijām EKL 81. panta 3. punkta nozīmē (93.–96. punkts).

5. Attiecībā it īpaši uz pirmo aspektu, par ko ir šī apelācijas sūdzība, Komisija secināja, ka pastāv stingra cenu disciplīna, kura ir tikusi saskaņota ar trīs *Volkswagen* visiem tās koncesionāriem adresētiem apkārtrakstiem un piecām vēstulēm, kas tika nosūtītas dažiem no tiem (turpmāk tekstā — "apstrīdētie piedāvājumi"), kuros autobūvnieks pieprasīja saviem līgumiskajiem koncesionāriem *Passat* modeļa pārdošanas aikā nesniegt

atlaides (vai sniegt tikai ierobežotas atlaides), draudot tiem ar juridiskām sekām šo instrukciju neievērošanas gadījumā (29.–55. punkts).

6. Komisija uzskata, ka minētās instrukcijas nebija vienkārša vienpusēja *Volkswagen* darbība, bet nolīgums EKL 81. panta nozīmē, tā kā šīs instrukcijas var ietvert ilglaicīgas komercattiecības starp automašīnu ražotāju un viņa koncesionāriem, pamatojoties uz attiecīgiem koncesiju nolīgumiem (57.–59. punkts). Patiešām no "Eiropas Kopienu Tiesas pastāvīgās judikatūras [izrietētu], [ka] līgums koncesionāru tīkla ietvaros pamatojas uz līgumslēdzējpušu tiešu vai netiešu piekrišanu automašīnu ražotāja īstenotajai izplatīšanas politikai. Šī iemesla dēļ apkārtraksti ir [bija] daļa no *Volkswagen AG* nolīgumiem ar saviem līgumiskajiem koncesionāriem, jo tie bija jāuzskata par tādiem, kuriem ir tiešs sakars ar pašreizējiem darījumiem, pamatojoties uz esošu vispārēju vienošanos (koncesijas līgumu)" (57. punkts).

7. It īpaši Kopienas tiesas precizēja, ka "automašīnu ražotāja nosūtītie uzaicinājumi līguma formā viņa koncesionāriem uzskatāmi par vienošanos, ja to "[mērķis] ir [..] ietekmēt koncesionāru [..] ar (ražotāju vai importētāju) noslēgto līgumu izpildi". Komisija uzskata, ka šajā lietā šis nosacījums ir skaidri izpildīts (62. punkts).

8. Līdz ar to Komisija uzskatīja, ka "jautājums, vai un kādā mērā *Volkswagen* Vācijas koncesionāri tik tiešām [bija] izmainījuši savu cenu noteikšanu atkarībā no apkārtrakstiem un brīdinājumiem, [varētu] palikt neatbildēts" (68. punkts).

9. Visbeidzot, Komisija noraidīja *Volkswagen* argumentu, ka koncesionāri nebūtu varējuši piekrist apstrīdētajai cenu politikai, pat ar piekrišanu klusējot, jo tā ne tikai nav bijusi paredzēta koncesijas līgumā, bet bija pretēja šī līguma 8. panta 1. punktam.

10. Tieši pretēji, Komisija uzskata, ka apstrīdētie piedāvājumi bija pamatoti ar minētā līguma klauzulu: 2. panta 6. punktu (64. punkts). Turklāt "nebūtu iespējams attiecīgi pieņemt jebkādas pretrunas esamību starp šiem piedāvājumiem un koncesijas līgumu 8. panta 1. punktu. Saskaņā ar šo noteikumu "[*Volkswagen*] nesaistoši iesaka cenas, kas neietekmē gala cenas un atlaides". Saskaņā ar šī noteikuma tālākiem punktiem minētie ieteikumi jāiekļauj cenu un klientu kompensāciju, kuras piemērojamas starp koncesionāru un ražotāju, aprēķinos. Tas,

ka šis mehānisms ietver ražotāja tiesības izteikt nesaistošus cenu ieteikumus, nesniedz koncesionāriem garantiju, ka ražotājs uz visiem laikiem atturēsies no saistošām instrukcijām attiecībā uz cenām, piemēram, koncesijas līguma 2. panta 1. punkta ietvaros" (65. punkts).

C — *Tiesvedība Pirmās instances tiesā un apstrīdētais spriedums*

11. Ar 2001. gada 10. septembrī iesniegtu prasības pieteikumu *Volkswagen* lūdza Pirmās instances tiesai pamatā atcelt apstrīdēto lēmumu un pakārtoti — samazināt naudas soda, kas tai uzlikts ar šo lēmumu, apmēru.

12. Ar 2003. gada 3. decembra spriedumu Pirmās instances tiesa apmierināja *Volkswagen* prasības galveno pamatu attiecībā uz šajā lietā piemērojamo EKL 81. panta 1. punktu un atcēla apstrīdēto lēmumu, pamatojot to ar to, ka, viņasprāt, "Komisija [nebija] iesniegusi [..] pierādījumu [par] prasītājas un tās koncesionāru vienoto gribu attiecībā uz apstrīdētajiem piedāvājumiem" [3].

13. Izvērtējot prasītājas pieminēto iebildumu, Pirmās instances tiesa vispirms atgādināja, īpaši atsaucoties uz spriedumu lietā *Bayer*/Komisija [4], ka "nolīguma jēdziens EKL 81. panta 1. punkta nozīmē [..] ir pamatots ar to, ka ir vienota vismaz divu dalībnieku griba; šādas vienotības izpausmes veidam nav nozīmes, ja vien tā ir gribas patiesā izpausme" [5], un ka tādēļ "ražotāja lēmums, [kas] ir vienpusēja uzņēmuma darbība" [6], nav ietverams šī noteikuma piemērošanas jomā.

14. Pirmās instances tiesa turpināja, ka EKL 81. panta 1. punkta piemērošanas nolūkos tātad ir "jānošķir gadījumi, kad uzņēmums ir veicis pilnībā vienpusēju pasākumu un tādējādi bez jebkādas tiešas vai netiešas cita uzņēmuma dalības, no tādiem gadījumiem, kad veiktā pasākuma vienpusējais raksturs ir tikai šķietams. Ja uz pirmā veida gadījumiem EKL 81. panta 1. punkts neattiecas, tad otrais gadījums ir jāuzskata par tādu, kas liecina par nolīgumu starp uzņēmumiem, un tādēļ to var ietvert šī panta piemērošanas jomā. It īpaši tā tas ir gadījumā ar konkurenci ierobežojošu praksi un pasākumiem, kurus ražotājs īsteno acīmredzami vienpusēji savu līgumisko attiecību ar mazumtirgotājiem ietvaros, tomēr saņemot vismaz netiešu piekrišanu no tiem" [7].

3 — Apstrīdētā sprieduma 68. punkts.

4 — Pirmās instances tiesas 2000. gada 26. oktobra spriedums lietā T-41/96 (*Recueil*, II-3383. lpp.).

5 — Apstrīdētā sprieduma 32. punkts.

6 — Apstrīdētā sprieduma 33. punkts.

7 — Apstrīdētā sprieduma 35. punkts.

15. Šajā sakarībā Pirmās instances tiesa tomēr precizēja, ka "no [Kopienas pastāvīgās judikatūras] [..] izriet [8], ka Komisija nevar uzskatīt, ka ražotāja šķietami vienpusējs pasākums, kas ir pieņemts tā līguma ar mazumtirgotājiem ietvaros, patiesībā ir pamatā nolīgumam starp uzņēmumiem EKL 81. panta 1. punkta nozīmē, ja tas nenosaka citu partneru tiešu vai netiešu piekrišanu ražotāja īstenotajai attieksmei" [9].

16. Pēc tam, kad tas ir ticis precizēts, Pirmās instances tiesa precizēja EKL 81. panta 1. punkta piemērojamību tās izskatāmajā lietā un konstatēja, ka Komisija ir atzinusi, ka tā nav "pierādījusi, ka apstrīdētie piedāvājumi teritorijā [ir] tikuši īstenoti". Iemesls tam ir tāds, ka tā neuzskatīja par nepieciešamu to pārbaudīt, jo, viņasprāt, apstrīdēto izplatīšanas politiku koncesionāri ir iepriekš akceptējuši netieši koncesijas nolīguma parakstīšanas brīdī [10].

17. Pirmās instances tiesa tomēr noraidīja šo apgalvojumu. Tā uzskatīja, ka, noslēdzot likumīgu koncesijas līgumu, protams, ir iespējams uzskatīt par iepriekš akceptētām "likumīgas līguma izmaiņas, kuras vai nu ir paredzētas līgumā, vai arī ir tāda attīstība, kuru koncesionārs nevarētu noraidīt, ņemot vērā komerciālo izmantošanu vai tiesisko regulējumu" [11]. Savukārt nevar uzskatīt, ka "nelikumīgas līguma izmaiņas" koncesionāri būtu iepriekš akceptējuši [12]. Šajā gadījumā "piekrišana nelikumīgām līguma izmaiņām var notikt vienīgi pēc tam, kad koncesionārs ir iepazinies ar licences izsniedzējam vēlamām izmaiņām" [13].

18. Atsauce uz šo judikatūru, kuru Komisija nepareizi interpretējusi, pēc Pirmās instances tiesas domām, apstiprina:

— "nepieciešamību, lai konstatētu nolīguma pastāvēšanu EKL 81. panta 1. punkta nozīmē, iesniegt pierādījumus par vienotu gribu", un ka

— "tādai vienotai gribai jābūt par konkrētu rīcību, kurai turklāt ir jābūt zināmai nolīguma dalībniekiem, kad tie šai rīcībai piekrīt" [14].

8 — Pirmās instances tiesa it īpaši atsaucās uz 1979. gada 12. jūlija spriedumu apvienotajās lietās 32/78, no 36/78 līdz 82/78 *BMW Belgium* u.c./Komisija (*Recueil*, 2435. lpp.), 1983. gada 25. oktobra spriedumu lietā 107/82 *AEG*/Komisija (*Recueil*, 3151. lpp.), 1985. gada 17. septembra spriedumu apvienotajās lietās 25/84 un 26/84 *Ford*/Komisija (*Recueil*, 2725. lpp.), 1990. gada 11. janvāra spriedumu lietā C-277/87 *Sandoz Prodotti Farmaceutici*/Komisija (*Recueil*, I-45. lpp.) un iepriekš minēto spriedumu lietā *Bayer*/Komisija.

9 — Apstrīdētā sprieduma 36. punkts.

10 — Apstrīdētā sprieduma 38.–40. punkts.

11 — Apstrīdētā sprieduma 45. punkts.

12 — *Idem*.

13 — *Idem*.

14 — Apstrīdētā sprieduma 56. punkts.

19. Turpretī "pretēji Komisijas apgalvotajam no judikatūras neizriet[ēja], ka piedāvājuma iekļaušanas līgumā noteicošais elements ir tas, ka šī piedāvājuma mērķis ir ietekmēt koncesionāru minētā līguma izpildē. Ja runa ir par tādu gadījumu, tad licences izsniedzēja nosūtītais piedāvājums saviem koncesionāriem sistemātiski noslēgtos ar nolīguma atzīšanu, kaut gan saskaņā ar definīciju tāda piedāvājuma mērķis ir ietekmēt koncesionārus viņu līgumsaistību izpildē" [15].

20. Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, Tiesa nosprieda, ka Komisijas apgalvojums, saskaņā ar kuru "līguma parakstīšana [..] nozīmētu netiešu iepriekšēju piekrišanu [apstrīdētajiem] piedāvājumiem" un ka tātad nebija "jāiesniedz pierādījumi koncesionāru patiesai piekrišanai šiem piedāvājumiem", bija nepamatots [16].

21. Visbeidzot, Pirmās instances tiesa noraidīja Komisijas pakārtoti iesniegto iebildumu, saskaņā ar kuru koncesionāru piekrišanu apskatītajiem pasākumiem katrā ziņā varētu secināt no koncesijas līguma 2. un 8. panta.

22. Pirmkārt, Pirmās instances tiesa uzskatīja, ka "koncesijas līguma 2. panta 1. vai 6. punktu, saskaņā ar kuru koncesionārs apņemas "aizstāvēt [*Volkswagen*] intereses, *Volkswagen* izplatītāju organizācijas intereses un *Volkswagen* preču zīmi un visiem iespējamiem līdzekļiem nodrošināt pārdošanas veicināšanu", [var] interpretēt [..] kā tādu, kas attiecas tikai uz likumā atļautiem pasākumiem. Apgalvot pretējo patiesībā nozīmētu no šādas līguma klauzulas, kas ir izteikta neitrālos jēdzienos, secināt, ka koncesionāri ir saistīti ar nelikumīgu nolīgumu" [17].

23. Secinājums nav atšķirīgs, turpināja Pirmās instances tiesa, ja tiek uzskatīts, "ka *Volkswagen* apstrīdētajos piedāvājumos [ir balstījies] uz koncesijas līguma 2. pantu [..]. Iespējamas dabiskas saiknes esamība starp koncesijas līguma 2. pantu un apstrīdētajiem piedāvājumiem var tikt noteikta, vienīgi objektīvi izanalizējot attiecīgos noteikumus, un neatkarīgi no tā, ko par to vēlāk saka līgumslēdzējpuse. Tomēr, kā tas ir norādīts iepriekš, no šī paša 2. panta izriet, ka šis noteikums nekādā veidā neparedzēja līguma pret konkurenci vērstas izmaiņas" [18].

24. Otrkārt, Pirmās instances tiesa uzsvēra, ka līguma 8. panta 1. punkts bija "izteikts

15 — Apstrīdētā sprieduma 57. punkts.
16 — Apstrīdētā sprieduma 59. punkts.
17 — Apstrīdētā sprieduma 63. punkts.
18 — Apstrīdētā sprieduma 66. punkts.

neitrālos jēdzienos, pat tādos jēdzienos, ar ko *Volkswagen* ir liegta iespēja sniegt ietekmējošus cenu ieteikumus" [19].

25. Ņemot vērā visu iepriekš izklāstītos apsvērumus, Pirmās instances tiesa secināja, ka Komisija nav pierādījusi, ka Vācijas koncesionāri būtu devuši savu piekrišanu *Volkswagen* cenu politikai un ka tādējādi apstrīdētais lēmums ir ticis pieņemts, pārkāpjot EKL 81. panta 1. punktu" [20].

D — *Tiesvedība Tiesā*

26. Ar 2004. gada 16. februārī iesniegto apelācijas sūdzību Komisija lūdza Tiesu: i) atcelt apstrīdēto spriedumu; ii) nosūtīt lietu Pirmās instances tiesai, un ii) piespriest *Volkswagen* atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

27. Atbildētāja apstrīdēja šos prasījumus un lūdza Tiesai apelācijas prasību noraidīt un piespriest prasītājai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

19 — Apstrīdētā sprieduma 64. punkts.

20 — Apstrīdētā sprieduma 68. punkts.

28. Pēc rakstveida procesa noslēguma, kura laikā lietas dalībnieki otrreiz apmainījās ar rakstiem, tie tika uzklausīti 2005. gada 29. septembra tiesas sēdē.

II — Juridiskā analīze

29. Ar savas apelācijas sūdzības vienīgo pamatu Komisija apstrīd Pirmās instances tiesas vērtējumu, saskaņā ar kuru *Volkswagen* piedāvājumi, kuros tās koncesionāri tiek aicināti nepiešķirt atlaides *Passat* modeļu pārdošanas laikā, nebija nolīgumi EKL 81. panta 1. punkta nozīmē. Komisija uzskata, ka Pirmās instances tiesas tiesnesis bija pieņēmis jēdziena "nolīgums" ārkārtīgi šauru interpretāciju un tādējādi pārkāpis šo noteikumu.

Lietas dalībnieku argumenti

30. Prasītāja galvenokārt uzskata, ka interpretācija, kurai pievienojās Pirmās instances tiesas tiesnesis, ir pretrunā ar pastāvīgo judikatūru [21], saskaņā ar kuru "nolīgums"

21 — Komisija it īpaši norāda uz iepriekš minētajiem spriedumiem lietās *AEG*/Komisija un *Ford*/Komisija un 2004. gada 6. janvāra spriedumu apvienotajās lietās C-2/01 P un C-3/01 P *BAI* un Komisija/*Bayer* (*Recueil*, I-23. lpp.).

EKL 81. panta 1. punkta nozīmē pastāv tikai tāpēc, ka aplūkojamos piedāvājumus ražotājs ir nosūtījis pastāvīgo tirdzniecības attiecību ar saviem izplatītājiem ietvaros, kuras reglamentē vispārējs nolīgums. Tādā pat veidā saskaņā ar šo pašu judikatūru mazumtirgotāja uzņemšana selektīvās izplatīšanas sistēmā vienmēr nozīmētu viņa tiešu vai netiešu piekrišanu ražotāja izplatīšanas politikai [22].

31. Šādos gadījumos pretēji Pirmās instances tiesas apgalvotajam, lai konstatētu nolīguma esamību, nebūtu jāpierāda, ka izplatītāji ir skaidri piekrituši apstrīdētajam pasākumam. Tāpat arī nevar uzskatīt, ka, parakstot koncesijas līgumu, koncesionārs piekrīt izplatītāja politikai tikai tās likumīgo izmaiņu ietvaros vai katrā ziņā pasākumiem, par kuriem viņš ir informēts.

32. Tātad, neņemot vērā iepriekšējo judikatūru, apstrīdētais spriedums — pēc prasītājas domām — noteiktu pārāk stingrus nosacījumus, lai varētu pierādīt, ka pastāv nolīgumi par vertikāliem konkurences ierobežojumiem.

33. Bet Komisijas kritika nav tikai par to, jo apstrīdētajā spriedumā sniegtā nolīguma interpretācija ir ne tikai pretēja pastāvīgajai judikatūrai, bet tajā turklāt nav ņemti vērā selektīvās izplatīšanas līgumu raksturs un raksturīgās iezīmes. Šie nolīgumi ir vispārējs ietvars, kuru paredzēts piemērot vairākus gadus, lai vēlāk to pakāpeniski papildinātu un konkretizētu saskaņā ar dalībnieku prasībām, tirgus nosacījumiem, tehnisko attīstību utt. Lai gan visu šo attīstību nevar paredzēt koncesijas līguma noslēgšanas brīdī, šie nolīgumi iekļauj norādes par dažiem aspektiem — kā to Tiesa atzina spriedumā lietā *Ford*/Komisija — uz vēlākiem ražotāja lēmumiem. Tātad izplatīšanas līguma parakstīšana nozīmē, ka izplatītājs *a priori* akceptē šos pasākumus.

34. Visbeidzot, Komisija apstrīd to, ka Pirmās instances tiesa veikusi līguma "likumīgo" un "nelikumīgo" izmaiņu (skat. iepriekš 17. punktu) nošķiršanu, no kuras turklāt, pēc prasītājas domām — kļūdaini, tika secināts, ka i) likumīgas izplatīšanas līguma parakstīšanas brīdī izplatītājs piekrīt tikai likumīgām līguma izmaiņām un ka ii) neitrālos jēdzienos izteikta klauzula var attiekties tikai uz pasākumiem, kas ir "saskaņoti ar likumu".

35. Tomēr, pēc Komisijas domām, šai nošķiršanai nav nozīmes attiecībā uz pierādīju-

22 — Komisija it īpaši norāda uz Tiesas 1995. gada 24. oktobra spriedumu lietā C-70/93 *Bayerische Motorenwerke* (*Recueil*, I-3439. lpp.) un 2003. gada 18. septembra spriedumu lietā C-338/00 *Volkswagen*/Komisija (*Recueil*, I-9189. lpp.).

miem, ka izplatītājs ir akceptējis ražotāja noteikto pasākumu. Kā pārējā daļā apliecina Tiesas spriedumu par koncesijas līgumiem pamatā esošie faktiskie apstākļi, ir iespējams veikt nelikumīgus pasākumus, pamatojoties uz pilnīgi likumīgām vai neitrālām līgumu klauzulām.

36. Komisija piebilst, ka runa ir par praksē grūti piemērojamu kritēriju, jo ne vienmēr izplatītāji var viegli atšķirt likumīgus pasākumus no nelikumīgiem, it īpaši, ja šis vērtējums prasa veikt šajā jomā piemērojamo izņēmuma regulu interpretāciju.

37. Savukārt *Volkswagen* uzskata, ka Pirmās instances tiesa ir pareizi piemērojusi EKL 81. panta 1. punktu šajā lietā un, it īpaši, ka jēdziena "nolīgums" interpretācija, kas ir pieņemta apstrīdētajā spriedumā, nav pretrunā ar Kopienas pastāvīgo judikatūru.

Vērtējums

38. Šajā apelācijas sūdzībā ir no jauna izvirzīts sarežģītais jautājums par EKL 81. panta 1. punkta un it īpaši jēdziena "nolīgums", kas izmantots šajā noteikumā, piemērošanu ražotāju acīmredzami vienpusēji veiktajām darbībām tirdzniecības attiecību ar saviem izplatītājiem ietvaros [23].

39. Konkrētāk, runa ir par to, ka jānosaka, vai — kā apgalvo Komisija un pretēji Pirmās instances tiesas apgalvotajam — var pieņemt, ka, parakstot izplatīšanas līgumu, mazumtirgotājs *a priori* piekrīt visiem ražotāja pieņemtajiem pasākumiem tādējādi nodibināto attiecību ietvaros, ieskaitot tādas pret konkurenci vērstas rīcības, ko es aplūkoju šeit.

40. Pat ja Komisija un *Volkswagen* ir nonākuši pie pretējiem secinājumiem, no brīža, kad tie ir atbildējuši uz šo jautājumu, atsaucoties uz daudzajiem Tiesas lēmumiem par izplatīšanas nolīgumiem, man šķiet iespējami vispirms noskaidrot minētās judikatūras nozīmi un piemērojamību.

23 — Manos secinājumos, kas attiecas uz iepriekš minēto lietu *BAI* un Komisija/*Bayer*, man bija jāsaskaras ar līdzīgiem jautājumiem par EKL 81. panta interpretāciju, pat ja faktisko apstākļu konteksts bija atšķirīgs. Minētajā lietā pretēji šai lietai ražotājs un mazumtirgotāji nebija noslēguši izplatīšanas līgumu un ražotājs nebija nosūtījis saviem vairumtirgotājiem nekādas instrukcijas vai piedāvājumus, tieši otrādi — "tikai" ieviešot pārdošanu kvotu sistēmu, lai aizkavētu vai ierobežotu paralēlo pārdošanu. Tomēr šie secinājumi ietver Kopienas judikatūras analīzi par vertikāliem ierobežojumiem, pie kuras man būs izdevība atgriezties un kura vismaz daļēji var izrādīties lietderīga šajā konkrētajā lietā (skat. it īpaši 49.–78. punktu).

41. Šajā sakarā — attiecībā uz aplūkojamo — man šķiet, ka Tiesa ir uzskatījusi par acīmredzami vienpusējiem — un tātad patiesībā par īstiem nolīgumiem — tikai divu veidu pieņemtos pasākumus attiecību starp ražotājiem un mazumtirgotājiem ietvaros.

42. Pirmais attiecas uz tiem pasākumiem, kas paredzēti pašā izplatīšanas nolīgumā. Šajā sakarā Kopienu tiesa uzskatīja, ka, parakstot nolīgumu, kas paredz vai vismaz atļauj ražotājam īstenot vēlākus pasākumus, izplatītājs *a priori* piekrīt pildīt šos pasākumus. Citiem vārdiem, šie pēdējie tiek uzskatīti par esošiem EKL 81. panta 1. punkta piemērošanas jomā tiktāl, ciktāl tos ietver piekrišana izplatīšanas līgumam un kuri būtībā būtu jāuzskata par no tā "neatdalāmiem".

43. Manuprāt, tieši šī loģika ir iepriekš minēto spriedumu lietās *Ford*/Komisija, *AEG*/Komisija un *Bayerische Motorenwerke* pamatā, uz kuriem Komisija atsaukusies savu apgalvojumu pamatojumam [24]. Spriedumā lietā *Ford*/Komisija Tiesa noraidīja prasītāju sabiedrību argumentu, kas bija pamatots ar dažu piegādi ierobežojošu pasākumu iespējami vienpusējo raksturu, norādot, ka *Ford* koncesijas līgums "ražotājiem atļāva par dažiem aspektiem pieņemt vēlākus lēmumus", kuru vidū — kā to īpaši paredzēja minētā līguma I pielikums — bija konkrēti lēmumi par dažu automašīnu modeļu piegādi [25]. Tādā pat veidā, pat ja tas skaidri neizriet no attiecīgo spriedumu pamatojuma, lietās *AEG*/Komisija un *Bayerische Motorenwerke* apstrīdētie ierobežojošie pasākumi tika uzskatīti par izrietošiem no attiecīgajiem izplatīšanas līgumiem [26], tādējādi Tiesa varēja secināt, ka ražotāja attieksme vai lēmums nebija vienpusējs akts, jo to varēja ietvert "līgumattiecībās, kuras uzņēmums uztur ar saviem mazumtirgotājiem" [27].

44. No šī paša viedokļa būtu jāmin arī nesenāks spriedums lietā *Volkswagen*/Komisija, kurā Tiesa nosprieda, ka EKL 81. pants ir piemērojams šī automašīnu ražotāja nolemtajiem piegādes ierobežojošajiem pasākumiem attiecībā pret saviem itāļu koncesionāriem, it īpaši balstoties uz to, ka "koncesijas līgums *paredzēja* iespēju ierobežot piegādes" [28]. Līdz ar to, "akceptējot [šo

24 — Šajās lietās būtībā bija jānosaka, vai ražotāju pieņemtie pasākumi bija neatkarīgi un nošķirti no izplatīšanas līgumiem, vai arī tie tādā vai citādā veidā bija paredzēti šajos līgumos un tāpēc tie bija jāņem vērā, lai izvērtētu pēdējo saderību ar konkurences normām. Šo spriedumu detalizētākai analīzei skat. manus secinājumus iepriekš minētajā lietā *Bayer*/Komisija (it īpaši 68.–74. punkts).

25 — Iepriekš minētā sprieduma 20. punkts.

26 — Skat. iepriekš minētos spriedumus lietās *AEG*/Komisija, 38. un 39. punkts, un *Bayerische Motorenwerke*, 17. punkts.

27 — Iepriekš minētie spriedumi lietās *Ford*/Komisija, 21. punkts, un *AEG*/Komisija, 38. punkts. Skat. arī spriedumu lietā *Bayerische Motorenwerke*, 17. punkts.

28 — Iepriekš minētā sprieduma 64. punkts. Mans izcēlums.

koncesijas] līgumu, itāļu koncesionāri [ir] piekrituši pasākumam, kuru vēlāk izmantoja, lai ierobežotu atkārtotu eksportu no Itālijas" [29].

45. Otrs gadījums, kad pasākums ir tikai acīmredzami vienpusējs, kurš ir aplūkots Kopienas judikatūrā, ir tad, ja nepastāv atbilstoši līguma noteikumi, proti, nav līguma kā tāda, un Tiesa pieņem, ka piekrišanu ražotāju piedāvājumiem var sniegt ne tikai tiešā, bet arī netiešā veidā. Šādos gadījumos minēto lūgumu akceptēšanu var secināt no to personu rīcības, kurām tie izteikti, kā rezultātā nolīgums tiek uzskatīts par noslēgtu arī tad, ja atbildot uz šiem lūgumiem, mazumtirgotāji izsaka savu piekrišanu ar konkrētu rīcību" [30].

46. Tieši šādā perspektīvā spriedumā lietā *Sandoz Prodotti Farmaceutici*/Komisija Kopienas tiesnesis, piekrītot īpaši plašai "nolīguma" interpretācijai, uzskatīja, ka "atkārtoti preču pasūtījumi un vēlāki maksājumi bez klientu iebildēm par cenām, kas norādītas uz rēķiniem, kuros ietvertas norādes "eksports aizliegts", no to puses bija netieša piekrišana [šai klauzulai] [31]. Citiem vārdot, *pat nepārbaudot, vai attiecīgās preces vēlāk ir konkrēti eksportētas vai nē*, Tiesa atzina "netiešas piekrišanas" iespēju — un tātad uzskatīja, ka ir noslēgts "nolīgums" — tikai tāpēc, ka pēc šīs norādes ierakstīšanas rēķinos vairumtirgotāji minēto norādi neapstrīdēja un turpināja regulāri saņemt piegādes no attiecīgā farmācijas uzņēmuma.

47. Pretēji Komisijas apgalvotajam no šiem spriedumiem, kurus es izanalizēju, tātad neizriet, ka nolīgumu EKL 81. panta 1. punkta nozīmē konstatēšanai ir pietiekami tikai konstatēt, ka ražotājs veicis pasākumu pastāvīgo tirdzniecības attiecību ar saviem mazumtirgotājiem ietvaros, un/vai ka tie ir daļa no noteiktas izplatīšanas sistēmas [32]. Turpretī nozīme ir tam, ka šie izplatītāji ir piekrituši attiecīgajam īpašajam pasākumam vai nu *iepriekš* — līguma klauzulās (pirmais gadī-

29 — *Ibidem*, 65. punkts.

30 — Īpaši skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *BMW Belgium* u. c./Komisija, 28., 29. un 37. punkts.

31 — Iepriekš minētā sprieduma 11. punkts. Skat. tāpat iepriekš minētā nesenākā sprieduma lietā *BAI* un Komisija/*Bayer* 142. punktu.

32 — Skat. šajā sakarā it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā *BAI* un Komisija/*Bayer*, kurā Tiesa norādīja, ka "tas vien, ka paralēli eksistē nolīgums, kas ir pats par sevi neitrāls, un vienpusēji noteikts konkurenci ierobežojošs pasākums, nav līdzvērtīgs ar šo nosacījumu aizliegtam nolīgumam. Tomēr, balstoties tikai uz to, ka ražotāja īstenoto pasākumu, kura mērķis ir ierobežot konkurenci, var ietvert pēdējā pastāvīgu tirdzniecības attiecību ar saviem vairumtirgotājiem ietvaros, nav pietiekami, lai secinātu tāda nolīguma esamību" (141. punkts).

jums) — vai *vēlāk* — ar tiešu vai ne tik tiešu piekrišanu (otrais gadījums).

48. Citiem vārdiem, EKL 81. panta piemērošana nevarētu iztikt bez uzņēmēju, kas ieinteresēti īstenot noteikto rīcību vai pasākumus, vienotas gribas esamības pārbaudes. Šī lietas dalībnieku gribas vienotība ne tikai iezīmē robežu starp EKL 81. un 82. panta piemērošanas jomām, proti, starp aizliegto vienošanos jomā piemērojamo sistēmu un to, kas attiecas uz vienpusējiem pasākumiem, bet raksturo pašu nolīguma jēdzienu.

49. Atgriežoties pie apskatāmās lietas un secinot no iepriekš veiktās analīzes, man vispirms šķiet, ka Pirmās instances tiesai nevar pārmest, kā to tomēr dara Komisija, ka tā kļūdaini piemērojusi EKL 81. panta 1. punktu, lai pieprasītu iesniegt pierādījumus par Vācijas koncesionāru gribu piekrist *Volkswagen* īpašajiem piedāvājumiem cenu jomā, pat ja šos piedāvājumus var ietvert turpinātās tirdzniecības attiecībās, kuras reglamentē iepriekš noslēgtais izplatīšanas līgums, un ja koncesionāri bijuši selektīvas izplatīšanas sistēmas dalībnieki. Pieprasot "pierādījumu par faktisku koncesionāru piekrišanu [apstrīdētajiem] piedāvājumiem" [33], Pirmās instances tiesa patiesībā tikai piemēroja principus, kuri, kā mēs to redzējām, izriet no Kopienas judikatūras šajā jautājumā.

50. Tomēr, lai iesniegtu minēto pierādījumu, Komisija varēja balstīties uz divām atšķirīgām pieejām atbilstoši iepriekš minētajiem judikatūras risinājumiem.

51. Pirmajā pieejā, kuru varētu klasificēt kā formālāku, no prasītājas tiek pieprasīts, lai tā pierāda, ka koncesijas līguma noteikumi ļāva *Volskwagen* pieņemt tāda veida pasākumus, kādi ir aplūkojamie pasākumi.

52. Otrajā pieejā, kuru mēs varētu uzskatīt par jutīgāku pret katra dalībnieka faktisko nozīmi, analīze tiktu pārvietota uz atšķirīgu lauku: uz Vācijas koncesionāru konkrēti veikto rīcību pēc tam, kad bija nosūtītas instrukcijas atlaižu jautājumā. Tādējādi Komisija varēja pacensties parādīt, ka, izpildot — vai katrā ziņā vienā vai citā veidā piekrītot — *Volkswagen* instrukcijām, mazumtirgotāji netieši piekrita ražotāja jaunajai politikai.

33 — Apstrīdētā sprieduma 59. punkts.

53. Jāpiebilst, ka pēdējās pieejas izvēle varētu ietvert delikāto interpretācijas problēmu par iepriekš minētās judikatūras lietā *Sandoz Prodotti Farmaceutici*/Komisija nozīmi un piemērojamību. Tātad ir jāpārbauda, vai Komisija varēja secināt koncesionāru piekrišanu tikai no tā, ka tie (iespējams) neapstrīdēja apstrīdētos piedāvājumus, vai arī tai bija jāizvērtē, vai pastāv elementi, kas ļauj pieņemt, ka tāds automātisks secinājums, kas patiesībā ir pārāk vienkāršs, šajā lietā nav pamatots.

54. Tūlīt jāprecizē, ka šīs apelācijas izvērtēšanas ietvaros Tiesai nebūs jāizskata šāda veida problemātika, jo Komisija nebalstījās uz šādu skatupunktu, pierādot koncesionāru piekrišanu. Pamatojot savu analīzi tikai uz selektīvas izplatīšanas līguma esamību, kura parakstīšana principā nozīmēja *a priori* piekrišanu apstrīdētajiem pasākumiem [34], prasītāja visbeidzot nonāca pie uzskata, ka "jautājums par to, vai un cik lielā mērā *Volkswagen* Vācijas koncesionāri tik tiešām izmainīja savas cenas saskaņā ar apkārtrakstiem un brīdinājumiem, varētu tikt atlikts" (apstrīdētā lēmuma 68. punkts) tāpat kā jautājums par to, vai viņi neapstrīdēja apstrīdētos piedāvājumus [35].

55. Tādējādi atliek pārbaudīt cita iepriekš aplūkotā gadījuma iespējamību, proti, vai Komisija šajā lietā varēja faktiski balstīties uz koncesijas līgumu, lai konstatētu, ka starp *Volkswagen* un Vācijas mazumtirgotājiem ir noslēgts nolīgums par cenām.

56. Tomēr šajā sakarā Pirmās instances tiesa savukārt ir jau atzinusi, ka ražotāja noteikto aizliegumu koncesionāriem piešķirt atlaides nevarēja secināt no koncesijas līguma noteikumiem [36]. Tomēr šāds atzinums ir pierādījuma spēka, kas ir jāpiešķir Pirmās instances tiesai iesniegtajiem elementiem, vērtējums (un it īpaši dažām Komisijas norādītajām

34 — Pieeja, kuru turklāt īpaši apstiprināja Komisija tiesas sēdē.

35 — Apstrīdētā sprieduma 38. un 39. punkts. Turklāt apstrīdētajā spriedumā Komisija atsaucas uz lietas dalībnieku rīcību (piemēram, brīdinājumiem par juridiskām sekām, ja apstrīdētie piedāvājumi, kurus *Volkswagen* nosūtīja saviem koncesionāriem, netiks ievēroti), vienīgi lai pamatotu savu apgalvojumu, ka apstrīdētie piedāvājumi esot "paredzēti koncesijas līgumā" un tātad izplatītāji tiem *a priori* ir piekrituši (skat. apstrīdētā lēmuma 66. punktu un apstrīdētā sprieduma 60. punktu). Turklāt rīcību, kuru izvēlējusies tikai daļa no koncesionāriem un uz kuru norāda Komisija, nevar pieminēt, lai pierādītu jebkādu piekrišanu *īpašajai* apstrīdētā pasākuma formai. Patiešām, kā izriet no paša lēmuma, "koncesionāru komisijas" izteiktā kritika par nozīmīgām atlaidēm, kuras daži no tiem piešķīruši, attiecās uz automašīnas "citu jaunu modeli" — *Golf A4*, nevis uz *Passat* modeli, par ko ir apstrīdētie piedāvājumi (skat. apstrīdētā lēmuma 43. un 67. punktu). Tāpat Komisija apskatīja diskusijas starp *Volkswagen* administrāciju un *Volkswagen* un *Audi* koncesionāru sabiedrībām par disciplīnu tarifu jomā, tomēr neprecizējot to iznākumu un it īpaši nepaskaidrojot, vai jautājums par apstrīdētajiem piedāvājumiem ir vai nav izskatīts šajās diskusijās (skat. apstrīdētā lēmuma 36.–41. punktu).

36 — Skat. apstrīdētā sprieduma 62.–67. punktu.

līguma klauzulām). Tādējādi runa ir par "faktisko apstākļu" pārbaudi un tādēļ par tāda veida pārbaudi, ko atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai nevar pakļaut Tiesas kontrolei, izņemot pierādījumu sagrozīšanas gadījumus [37]. Tomēr Komisija nenorādīja uz tādu sagrozīšanu šī procesa ietvaros.

57. Neņemot to vērā, tomēr ir jāatzīst, ka šis secinājums, pie kura nonākusi Pirmās instances tiesa, man šķiet grūti apstrīdams pēc būtības. Šajā sakarā jānorāda, ka papildus tam, ka tas ir izteikts neitrālos jēdzienos, koncesijas līguma 2. pantā (skat. iepriekš 2. punktu) — no kura, pēc Komisijas domām, izriet apstrīdētie piedāvājumi — nepavisam nav pieminēta cenu politika, lai gan tajā ir īpaši paredzēts, ka attiecībā uz virkni izplatīšanas politikas aspektu (piemēram, rezerves daļu piegādi, garantijas remontu, reklāmu, apmācību utt.) koncesionāriem bija "jāievēro [..] visas prasības", kuras noteica automašīnu ražotājs.

58. Turklāt minēto pasākumu arī īpaši nepieļāva viens no līguma šajā lietā atbilstošiem noteikumiem, proti, 8. pants, saskaņā ar kuru *Volkswagen* varēja sniegt tikai "rekomendācijas, kas *ne*ietekmē galējo cenu un atlaides".

59. Tāpēc, manuprāt, tieši tas, ka apstrīdētie piedāvājumi nebija nekādā veidā paredzēti vai pieņemti koncesijas līgumā, skaidri nošķir šo lietu no iepriekš minētās judikatūras, kurā Tiesa uzskatīja, ka ražotāja pieņemtam pasākumam tika piekrists līdz ar izplatīšanas nolīguma parakstīšanu (skat. iepriekš 42.–44. punktu).

60. No tā visa izriet, ka Pirmās instances tiesa ir pareizi nospriedusi, ka "Komisija apstrīdētajā lēmumā nav sniegusi pierādījumu par [*Volkswagen*] un tā koncesionāru vienotu gribu attiecībā uz apstrīdētajiem piedāvājumiem" [38] un ka tātad minētais lēmums ir pieņemts, pārkāpjot EKL 81. panta 1. punktu.

61. Tādēļ es piedāvāju Tiesai šo apelāciju noraidīt.

37 — 1998. gada 28. maija spriedums lietā C-7/95 P *Deere*/Komisija (*Recueil*, I-3111. lpp., 21. un 22. punkts). Skat. ar tādu pašu nozīmi citu starpā 2001. gada 21. jūnija spriedumu apvienotajās lietās no C-280/99 P līdz C-282/99 P *Moccia Irme* u.c./Komisija (*Recueil*, I-4717. lpp., 78. punkts), 2003. gada 8. maija spriedumu lietā C-122/01 P *T. Port*/Komisija (*Recueil*, I-4261. lpp., 27. punkts), 2004. gada 7. janvāra spriedumu apvienotajās lietās C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P un C-219/00 P *Aalborg Portland* u.c./Komisija (*Recueil*, I-123. lpp., 47. un 49. punkts) un 2004. gada 9. jūlija rīkojumu lietā C-116/03 P *Fichtner*/Komisija (Krājumā nav publicēts, 33. punkts).

38 — Apstrīdētā lēmuma 68. punkts.

III — Par tiesāšanās izdevumiem

62. Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam, kas piemērojams apelācijas tiesvedībā, un, ņemot vērā manus secinājumus attiecībā uz apelācijas noraidīšanu, uzskatu, ka Komisijai ir jāpiespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

IV — Secinājumi

63. Ņemot vērā visu iepriekš izklāstīto, piedāvāju Tiesai spriest šādi:

— apelāciju noraidīt;

— Eiropas Kopienu Komisija atlīdzina tiesāšanās izdevumus.